Suomen startup-yhteisö ry

Eduskunnan Tulevaisuusvaliokunnalle

Lausunto asiasta E 58/2023 vp Suomen avaintavoitteet EU:n strategiseen agendaan ja tulevan komission ohjelmaan vaikuttamiseksi

Suomen startup-yhteisö on vuonna 2021 perustettu 240 suomalaisen startupin ja pääomasijoittajan muodostama yhteisö, joka tuo yrittäjät yhteen oppimaan toisiltansa ja myötävaikuttaa uudistuksiin, joiden avulla nuoret innovatiiviset yritykset voisivat kasvaa Suomessa lisätä verotuloja yhteiskuntaamme.

EU:n tulevaisuutta varjostaa heikko tuottavuuskehitys ja turvallisuusuhat. EU tarvitsee päättäväistä strategisten painopisteiden valintaa, haitallisten teknologiariippuvuksien purkua sekä vakaata talouskasvua. Teknologia- ja resurssiomavaraisuus ovat järkevää puolustuspolitiikkaa. Osaamistason kasvattaminen on kaiken innovaatioiden ja tuottavuuskehityksen pohja.

EU:n sisällä regulaation tulisi olla mahdollisimman harmonisoitua maiden välillä, eikä merkittävästi tiukempaa EU:n ulkopuolisiin maihin verrattuna. Toisaalta järkevällä regulaatiolla voidaan ohjata yrityksiä innovoimaan uutta ja kuluttajia käyttämään uusia tuotteita ja palveluita. Uusien yritysten kasvumahdollisuudet Suomesta ovat paremmat, jos suurissa EU maissa sääntely on samanlaista. Jos sääntely on Suomessa tiukempaa, ovat suurissa EU-maissa perustetut yritykset etulyöntiasemassa.

Suomen startup-yhteisön mielestä Suomen avaintavoitteet EU:n strategiseen agendaan ja tulevan komission ohjelmaan ovat pääpiirteissään oikeansuuntaisia.

Valtiontukisääntely

Suomen tulee suhtautua valtiontukiin *lähtökohtaisesti* kielteisesti, koska pienen avotalouden on vaikea kilpailla isojen maiden kanssa valtiontuilla. Monet talouden rakenteita uudistavat investoinnit kuitenkin tarvitsevat julkista tukea selviytyäkseen alkuvaiheessa. EU:n valtiontukipolitiikan lähtökohtana tulee olla tukien suuntaaminen talouden rakenteita uudistaviin hankkeisiin, eikä vanhoja rakenteita ylläpitäviin investointeihin. Esimerkiksi TKI-tuet ja tuet uusien innovatiivisten yritysten skaalaamiseen ovat erinomaisia uudistamaan talouden rakenteita ja tästä syystä niitä voitaisiin jopa lisätä EU:ssa.

Valtiontukipolitiikkaa on löyhennetty EU:ssa merkittävästi ryhmäpoikkeusasetuksen nojalla. Uutena asetukseen on sisällytetty mahdollisuus tarjota investoinnille vastaavan suurta valtiontukea, minkä yritys olisi saanut kolmansissa maissa. Näin EU pyrkii vastaamaan kilpailuun investoinneista. Suomen startup-yhteisö katsoo valtiontukien olevan lähtökohtaisesti haitallisia kilpailulle, mutta uusien yritysten ja teknologioiden tukemiseen tulee panostaa. EU:n on tuettava kriittisten toimialojen kasvua siten, että pysymme kilpailukykyisenä investointikohteena muihin maanosiin verrattuna.

EU kilpailee yritysten investoinneista valtiontukien avulla esimerkiksi Yhdysvaltojen inflaation torjumiseen tarkoitettuun lainsäädäntöpaketin (Inflation Reduction Act - IRA) kanssa. IRA paketissa tuet toteutetaan pääosin verotukien välityksellä, jolloin tukien määrä riippuu siitä, kuinka paljon investointeja

lopulta suunnataan Yhdysvaltoihin. EU:ssa käytössä olevat valtiontuet ovat olleet enemmän suoria investointitukia. Jos valtiontukikilpailuun joudutaan lähtemään, EU ja Suomi voisivat siirtää tukien painopistettä enemmän verotukien puolelle. Näin Suomikin pystyisi jossain määrin kilpailemaan pienenä avotaloutena.

Valtiontuet tulee suunnata sellaisiin investointeihin, jotka oikeasti uudistavat talouden rakenteita ja tuotantoa. Valtiontuilla ei ole järkeä ylläpitää olemassa olevia tuotantorakenteita etenkään silloin, jos tarjolla olisi vähemmän haitallisia ulkoisvaikutuksia aiheuttavia tuotantotapoja.

Vihreä vety

Suomen pitää ajaa EU:ssa vetytalouden vahvistamiseen liittyvän infrastruktuurin rakentamista. Todennäköisesti investointien mahdollistaminen tulee vaatimaan aktiivista teollisuuspolitiikkaa. Tämä on kuitenkin perusteltua, koska vetytalouden mahdollistaminen vähentää päästöjä.

Suomen etu vihreän vedyn tuotannossa on vähäpäästöinen ja halpa sähkö. Esimerkiksi maatuulivoiman tuotantokustannukset ovat alhaiset Suomessa, jonka vuoksi Suomeen onkin valmistumassa runsaasti tuotantokapasiteettiä, jota voitaisiin hyödyntää vedyn tuotannossa. Lisäks Suomen kaukolämpöverkko mahdollistaa elektrolyysissä syntyvän hukkalämmön käytön parantaen tuotannon kannattavuutta. Suomella on kilpailuetu vihreän vedyn valmistuksessa, jonka vuoksi sektorin pitää näkyä EU:n tavoitteissa. Lisäksi vihreän vedyn tuotanto EU alueen sisämarkkinoilla lisäisi resurssiomavaraisuutta.

Ydinvoima

Ilmastotavoitteisiin ei päästä ilman molempia—ydinvoimaa ja uusiutuvia energianlähteitä. Sen vuoksi EU-politiikassa pitää näkyä yhtäläinen kohtelu uusiutuvien energialähteiden ja ydinenergian suhteen. Nykyisessä tukipolitiikassa painotetaan uusiutuviin energialähteitä ydinenergian kustannuksella. Esimerkiksi RRF-tukea ei myönnetty pienydinvoimaloiden demohankkeille. Uusiutuvien ja ydinvoiman välillä on siirryttävä kohti teknologianeutraliteettia, sillä molemmat vähentävät päästöjä ja lisäävät energiaomavaraisuutta EU:ssa.

Kvanttilaskenta

Suomalainen kvanttiekosysteemi on muotoutunut korkeakoulujen ja yritysten välisen yhteistyön sekä laadukkaan infrastruktuurin ansiosta. Valtion tuella on ollut keskeinen rooli ekosysteemin muodostumisessa. Suomen vahvuudet ovat kvanttiteknologian laitevalmistuksessa ja instrumentoinnissa sekä kvanttitietokonetuotannossa, mikä näkyy maailman johtavissa suomalaisissa yrityksissä, joista hyvinä esimerkkeinä toimii IQM ja Bluefors.

Suomen on edistettävä EU:n kvanttilain (Quantum Act) kehittämistä, mikä koordinoisi eurooppalaisia toimia kvanttiteknologiassa ja edistäisi alan innovointia ja kasvua. EU tarvitsee pitkän aikavälin suunnitelma, jolla varmistetaan TKI-rahoituksen jatkuminen. Valmistuksen tukemisen sijaan EU:n on

keskityttävä uudistumiseen korostamalla tutkimuksen ja teollisuuden välistä yhteistyötä, radikaaleja innovaatioita sekä yhteisiä teknologiainfrastruktuureja.

Terveysteknologia

Terveyteen liittyvien haasteiden ratkaiseminen on yhteiskunnan kannalta tärkeää ja terveysteknologian kehityksestä syntyy aidosti positiivisia ulkoisvaikutuksia. Suomalaisten startupien kannalta on tärkeää, että EU:ssa lääkkeiden ja lääkinnällisten laitteiden myyntilupaprosessit ja markkinoille tuleminen ovat sujuvia ja nopeita. Markkinoille tuleminen uutena toimijana on terveysalalla hyvin raskasta ja esimerkiksi pitkät myyntilupaprosessit ovat startup-yrityksille ongelmallisia. Suuret yritykset selviävät pitkästä odotusajasta, mutta tappiota tekevän startupin tapauksessa odotusaika saattaa tarkoittaa konkurssia.

EU:ssa lääkinnällisten laitteiden rekisteröintiin liittyy hankaluuksia. Jätettäessä hakemusta, on epäselvää, milloin asiakirjat saadaan käsiteltyä nimettyjen laitosten toimesta. Käsittelyajat vaihtelevat ja ovat huomattavan pitkiä. Yhdysvalloissa FDA-lupahakemusten yhteydessä viranomainen velvoitetaan vastaamaan tietyn ajan sisällä hakemukseen, mikä tuo varmuutta toimintaympäristöön.

Pohjimmiltaan ongelma on nimettyjen laitosten määrän vähäisyys ja tilanteen aiheuttama ruuhka. Hakemusten käsittelyä on nopeutettava. Suomen tulee tavoitella tehokkaampia myyntilupaprosesseja EU:n alueella esimerkiksi lisäämällä nimettyjen laitosten määriä ja resursseja, joiden avulla saatetaan tuotteita markkinoille EU-alueella.

Ruokateknologia

Suomessa on kovatasoinen ruokateknologian startup-keskittymä. Suomen ja EU:n on tuettava ruokateknologiasektorin kasvua turvallisuus- ja ympäristösyistä. Ruoan saatavuuden turvaaminen ja tuotannon siirtäminen lähemmäksi kotimarkkinoita nousee arvoonsa etenkin silloin, jos vihamieliset valtiot pyrkivät horjuttamaan länsimaista yhteiskuntaa heikentämällä resurssien ja ruoan saatavuutta. Ruoantuotanto voidaan siirtää lähemmäksi EU:n kotimarkkinoita kustannustehokkaasti uusien innovaatioiden avulla, jotka kytkevät ruoantuotannon irti fyysisistä rajoitteista, kuten vallitsevasta säästä ja maa-alueen saatavuudesta.

Startupit, kuten Solar Foods, Onego Bio ja Enifer ovat malliesimerkkejä suomalaisyrityksistä, joiden teknologialla ruokaa voidaan tuottaa pian teollisessa skaalassa pienillä päästöillä lähellä kotimarkkinoita. Haasteena ruoka- ja bioteknologia-alan yrityksille ovat EU:n hitaat myyntilupaprosessit ja niiden keston arvaamattomuus. Suomen startup-yhteisön havaintojen mukaan lupaprosessit kestävät jopa vuosia pidempään verrattuna kilpailijamaihin. Hitaasta prosessista ja pituuden keston arvaamattomuudesta johtuen on riskinä, ettei Suomessa ja EU:ssa kasva maailmanluokan uutta yritystoimintaa ruoka- ja bioteknologiasektoreille.

Suomen ja EU:n etu on sujuvoittaa uuselintarvikkeiden sääntelyä siten, että sykli tutkimuksesta myyntiin nopeutuu.

Puolustusteknologia

EU:n on vahvistettava puolustuskykyänsä ja satsattava resursseja nykyistä enemmän puolustus- ja kaksoiskäyttöteknologioihin. Kaksoiskäyttöteknologian ja puolustusteknologian rahoituksen esteitä on purettava aktiivisesti. Kaksoiskäyttöteknologioiden hyödyntäminen vientituotteena on Suomelle iso mahdollisuus etenkin nyt, kun olemme liittyneet Natoon

Investoimalla puolustusteknologian kehittämiseen on mahdollista tuottaa uusia innovaatioita myös siviilikäyttöön. Esimerkiksi Yhdysvaltain asevoimien tutkimusorganisaatio Darpa on rahoittanut merkittäviä lyhyen ja pitkän aikavälin tutkimusprojekteja, jotka ovat hyödyttäneet Yhdysvaltain puolustusteollisuuden lisäksi kansainvälisiä siviilimarkkinoita. Vaikka 85-90 prosenttia Darpan johtamista projekteista epäonnistuu, ne ovat silti synnyttäneet satojen miljardien dollarien arvoisia innovaatioita, jotka ovat muuttaneet olemassa olevia toimialoja radikaalisti. Darpan tutkimushankkeista on syntynyt muun muassa internet, GPS-navigointijärjestelmät, puheentunnistus, etäkirurgia ja häiveteknologia. Kunnianhimoisilla investoinneilla puolustusteknologiaan EU:ssa ja Suomessa voisi olla myönteisiä vaikutuksia laajemmin talouteen ja EU:n kykyyn tuottaa innovaatioita.

Avaruusteknologia

Avaruusteknologian osalta Suomessa on jo nykyisellään erittäin kilpailukykyinen joukko startup-yrityksiä. Esimerkiksi ICEYE, Kuva Space, ReOrbit ja Aurora Propulsion Technologies ovat esimerkkejä eri kasvuvaiheen kovan luokan startupeista Suomessa. Avaruusteknologian vahva hyödyntäminen siviili- ja puolustusmarkkinoilla on Suomen talouskasvun kannalta tärkeää. Avaruusteknologian merkitys kasvaa tulevaisuudessa, kun ihmiskunta pyrkii laajentumaan ensiksi aurinkokuntamme muille planeetoille ja pidemmällä aikavälillä myös kauemmaksi muihin aurinkokuntiin.

Osaaminen

Suomen avaintavoitteissa on painotettava innovaatioiden ja teknologian roolia EU:n ja Suomen menestyksen lisääjänä. Kaiken pohjana on kuitenkin osaava työvoima ja kansakunnan kyky tuottaa innovaatioita. Yksikään yritys ei itsessään menesty, vaan menestys tapahtuu ihmisten ajatustyön summana. EU:ssa Suomen tulee ajaa sellaisia päätöksiä, joilla yritysten kyky rekrytoida osaamista tarvittaessa myös kolmansista maista nopeasti ja helposti. Yksinkertaisesti kaikki sellaiset päätökset, joilla on kielteinen vaikutus osaajien muuttoliikkeissä ovat myrkkyä Suomen ja EU:n tulevaisuudelle ja kaikki sellaiset päätökset ovat tervetulleita, joilla helpotetaan osaajien sijoittumista EU:n alueelle.

Youssef Zad
Pääekonomisti
Suomen startup-yhteisö ry

Riikka Pakarinen
Toimitusjohtaja
Suomen startup-yhteisö ry